

Διαφοροποίηση σχολικού εκφοβισμού (bullying) με σχολικό πείραγμα

Βλάσση Σταυρούλα

Μπέκα Κωνσταντίνα

Ψυχολόγος

Κοινωνική Λειτουργός

stvlassi@gmail.com

bekakons@hotmail.com

Περίληψη

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται διεθνώς μία αύξηση του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού που στην αγγλόφωνη βιβλιογραφία αναφέρεται ως «bullying». Καθώς ο σχολικός εκφοβισμός αποτελεί ένα κοινωνικό φαινόμενο, μεταβάλλεται κατά τη διάρκεια του χρόνου και διαμορφώνεται σύμφωνα με τα δικά του ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (ποιοτικά και ποσοτικά), τη συχνότητα, την ένταση και τις μορφές που εμφανίζεται. **Στην παρούσα εργασία θα εστιάσουμε στη διαφοροποίηση που υφίσταται ανάμεσα στον σχολικό εκφοβισμό (bullying) και το σχολικό πείραγμα. Σημαντική λεπτομέρεια που, δυστυχώς, υποβαθμίζεται έως αποκρύπτεται ενίοτε από την υπερβολή που χαρακτηρίζει τον τρόπο παρουσίας τέτοιων περιστατικών από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ) για ευνόητους φυσικά λόγους και της τηλεσίδικης παρουσίας τους, αγνοώντας καθοριστικές λεπτομέρειες.** Έτσι, προκαλείται και μια σύγχυση στους γονείς που οδηγεί στην απλουστευμένη γενίκευση ότι ανάμεσα στις σχέσεις των μαθητών / μαθητριών όσα συμβαίνουν «**όλα είναι bullying**». **Μια ολιστική προσέγγιση αντιμετώπισης δρα σε πολλαπλά επίπεδα και οι παρεμβάσεις της αφορούν το σχολικό σύστημα, την οικογενειακή δομή και την τοπική κοινότητα.**

Λέξεις κλειδιά: σχολικός εκφοβισμός, σχολικό πείραγμα, θύτης, θύματα, στρατηγικές πρόληψης, διαμεσολάβηση συνομηλίκων., προκαλείται μια σύγχυση

Εννοιολογική αποσαφήνιση-ορισμός σχολικού εκφοβισμού

Ο εκφοβισμός ή η βία στα σχολεία δεν αποτελεί κάποιο καινούργιο χαρακτηριστικό της εποχής μας κι αυτό αποδεικνύεται μέσα από τα γνωστά έργα της παγκόσμιας λογοτεχνίας, όπως είναι «Οι περιπέτειες του Τόμας Μπράουν» και ο «Ολίβερ Τουίστ».

Σαν φαινόμενο, λοιπόν, επισημαίνεται και καταγράφεται τη δεκαετία του 1970. Έχουν δοθεί αρκετοί ορισμοί προκειμένου να περιγράψουν με σαφήνεια το πολύπλευρο φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού. Η ποικιλία αυτών οφείλεται σε παράγοντες που αφορούν ως επί το πλείστον τη διαφορετικότητα των πολιτισμικών, πολιτικών και κοινωνικών συνθηκών της κάθε χώρας και του περιβάλλοντος όπου ζει και αναπτύσσεται ένα παιδί. Ο Dan Olweus, διακεκριμένος καθηγητής ψυχολογίας στη Νορβηγία, έπειτα από μακροχρόνιες έρευνες στον χώρο της επιθετικότητας στα σχολεία έδωσε τον εξής ορισμό: **«ένας μαθητής / μία μαθήτρια (εκφοβίζεται) θεωρείται θύμα εκφοβισμού, όταν εκτίθεται επανειλημμένα και σε διάρκεια χρόνου σε αρνητικές ενέργειες ενός ή περισσότερων μαθητών οι οποίοι δρουν χωρίς να προκληθούν άμεσα».** Το φαινόμενο του εκφοβισμού χαρακτηρίζεται από τα ακόλουθα κριτήρια:

- Είναι μία **επιθετική** συμπεριφορά, η οποία

- πραγματοποιείται **κατ' επανάληψη** στη διάρκεια του χρόνου
- μέσα σε μία διαπροσωπική σχέση που χαρακτηρίζεται από **δυσαναλογία εξουσίας (δύναμης)** (Olweus, 1993).

Διαφοροποίηση σχολικού εκφοβισμού (bullying) με σχολικό πείραγμα

Τα σχολικά πειράγματα και οι επιθέσεις μεταξύ των μαθητών διαφοροποιούνται από τον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνονται και αφορούν τόσο στα ποσοτικά και ποιοτικά τους χαρακτηριστικά όσο και στις μορφές που λαμβάνουν, καθώς και στη συχνότητα και την ένταση με την οποία εμφανίζονται.

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Olweus **το «πείραγμα» συμβαίνει μεταξύ φίλων και δεν περιλαμβάνει την πρόκληση πόνου, ψυχολογικού ή σωματικού. Συνήθως, τα παιδιά διασκεδάζουν μεταξύ τους, καθώς σταματάει το πείραγμα αμέσως μόλις κάποιος από την παρέα αισθανθεί άσχημα. Το πείραγμα μπορεί εύκολα να μετατραπεί σε εκφοβισμό αν συνεχίζεται για μεγάλο χρονικό διάστημα και ιδιαίτερα αν το παιδί αισθάνεται πως το αστείο ξεπερνά τα όρια του παιχνιδιού** (Olweus, 2009).

Ενδείξεις σχολικού εκφοβισμού (bullying)

Πολύ σημαντικό ρόλο για την αντιμετώπιση του bullying και την κατάλληλη παρέμβαση παίζει η έγκαιρη αναγνώριση της ύπαρξής του. Παρόλο που γύρω μας υπάρχει μεγάλη ευαισθητοποίηση για το φαινόμενο του εκφοβισμού, τα παιδιά εξακολουθούν να το αποκρύπτουν από τους γονείς τους.

Για τον λόγο αυτό οι γονείς θα πρέπει να είναι επάγρυπνοι και υποψιασμένοι στις ενδείξεις που κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου για το παιδί που εκτίθεται σε μία επιθετική συμπεριφορά. Κάποιες από αυτές είναι:

- Αν το παιδί επιστρέφει στο σπίτι με σκισμένα ρούχα ή χωρίς να έχει μαζί του όλα τα ρούχα του.
- Αν αναφέρει πως χάνει τα αντικείμενά του κι έχει τραυματισμούς, μελανιές και σημάδια που δυσκολεύεται να εξηγήσει πώς έγιναν.
- Αν παραπονιέται συχνά πως νιώθει άρρωστος ή έχει δυσκολία με τον ύπνο και βλέπει συχνά άσχημα όνειρα.
- Αν παρουσιάζει αλλαγές στις διατροφικές του συνήθειες.
- Αν προκαλεί αυτοτραυματισμούς.
- Αν δεν έχει διάθεση να επικοινωνήσει με τους συμμαθητές/τριές του/της ή να συμμετάσχει σε κοινές δραστηριότητες μαζί τους.
- Επίσης, αν χάνει το ενδιαφέρον του/της για τα μαθήματα κι εμφανίζει πτώση της επίδοσής του/της στο σχολείο.
- Αν είναι λυπημένος/η, μελαγχολικός/ή, θυμωμένος/η, αγχωμένος/η και εκφράζει απαξιωτικές σκέψεις για τον εαυτό του/της.

Αν παρατηρηθεί πως οι φίλοι του λιγοστεύουν και αποφεύγει να πηγαίνει σε μέρη που συχνάζε και αγαπούσε. Γενικότερα, το βασικό χαρακτηριστικό που πρέπει να ανησυχήσει τους γονείς είναι ότι όλα μοιάζουν να συμβαίνουν «ξαφνικά» και είναι επαναλαμβανόμενα. Τα συμπτώματα είναι επιδεινούμενα, συνδυαστικά και το παιδί

συστηματικά αποφεύγει να δώσει σοβαρές εξηγήσεις για το τί του συμβαίνει (Πηγή: www.bullyingnoway.gov.au).

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

Bronfenbrenner, U. (2005). *Making human beings human: Bioecological perspectives on human development*.

Olweus, D. (1993). *Bullying at school: What we know and what we can do*. Cambridge, MA: Blackwell Publishers, Inc.

Sapouna, M. Bullying in Greek primary and secondary schools, *School Psychology International*, 29 (2), pp 199-213, 2008.

Field Tim (2001). *Bullycide: Death and Playtime*.

Ελληνική

Αρτινοπούλου, Β. (2010). *Η σχολική διαμεσολάβηση: Εκπαιδευόντας μαθητές στη διαχείριση της βίας και του εκφοβισμού*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Ε.ΨΥ.ΠΕ: *Ενδοσχολική βία και εκφοβισμός. Αιτίες, επιπτώσεις, αντιμετώπιση. Απαντήσεις στα ερωτήματα των εκπαιδευτικών*.

Olweus, D. (2009). *Εκφοβισμός και Βία στο Σχολείο*. Αθήνα: Ε.ΨΥ.ΠΕ.

Κυριακίδης Π. Σταύρος: Θύτες και θύματα: Ερευνητικά δεδομένα και τρόποι αντιμετώπισης της θυματοποίησης στο σχολείο. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, Τεύχος 122 – Α', 2007.

Ιστοσελίδες

www.antibullyingnetwork.gr

www.bullyingnoway.gov.au